

Od redakcji

Uprzejmie informujemy, iż począwszy od bieżącego tomu nasze czasopismo będzie wydawane raz w roku. Dołożymy wszelkich starań, by wszystkie artykuły publikowane w *Linguistica Copernicana* były na wysokim poziomie i by poszczególne tomy ukazywały się regularnie. Serdecznie zapraszamy do nadsyłania artykułów, przygotowanych zgodnie z zasadami podanymi w „Informacjach dla autorów”.

*

Profesor **Leon Zawadowski**, jeden z najwybitniejszych językoznawców polskich XX wieku, teoretyk języka i romanista, autor *Lingwistycznej teorii języka* (1966), dnia 28 sierpnia 2014 roku skończył sto lat. Na posiedzeniu plenarnym Komitetu Językoznawstwa PAN dnia 3 marca 2014 roku referat poświęcony nestorowi polskiej lingwistyki, jego działalności i dorobkowi naukowemu, wygłosił profesor Andrzej Bogusławski. Profesor Leon Zawadowski, przebywający od 1969 roku poza granicami kraju, zapoznał się, nie kryjąc wzruszenia, z tekstem tego referatu.

Tom jedenasty *Linguistica Copernicana* otwiera praca Andrzeja Bogusławskiego „Leon Zawadowski. Szkic z perspektywy osobistej”. Autor, na tle ogólnej charakterystyki działalności naukowej i pedagogicznej Leona Zawadowskiego (m.in. jako profesora wizytującego w połowie lat 60. XX wieku na Uniwersytecie Warszawskim), przedstawia główne założenia teoretyczne jego prac oraz poglądy uczonego na temat istoty języka (przede wszystkim na podstawie *Lingwistycznej teorii języka*). Andrzej Bogusławski, wysoko je oceniając, porównuje podejście teoretyczne Leona Zawadowskiego z podejściem Ludwiga Wittgensteina jako autora „Traktatu logiczno-filozoficznego” i z pracami Ferdynanda de Saussure’a.

Większość prac zgromadzonych w tym tomie to artykuły składniowo-semantyczne i leksykologiczne, poświęcone konkretnym jednostkom, ich seriom lub klasom. Zuzanna Topolińska przedstawia kierunki derywacji semantycznej polskich (para)zaimków *obcy* i *obecny* – na szerokim tle słowiańskim (od prasłowiańskiego począwszy) – i uzasadnia, że są one wyrażeniami okazjonalnymi i że łączy je nie tylko etymologia, ale też unikalność ich ewolucji znaczeniowej na gruncie polskim. Joanna Zaucha, na tle opisów leksykograficznych przymiotników *fikcyjny* i *falszywy*, analizuje ograniczenia ich łączliwości semantyczno-leksykalnej, ustala wspólny zakres odniesienia, a następnie proponuje paralokucję semantyczną jednostki *fikcyjny*, odwołując się do zjawiska fikcji w filozofii i teorii literatury. Dorota Kruk w wyniku analizy cech semantyczno-składniowych pozycji otwieranych przez czasownik *dojrzeć*, opisywany w słownikach jako wieloznaczny, wyróżnia trzy jednostki języka reprezentowane przez ten wyraz, wydobywając z ich znaczeń relewantne komponenty. Agnieszka Cejmer, na tle analizy relacji między pojęciami ‘część ciała’, ‘narząd zmysłu’, ‘zmysł’, uzasadnia hipotezę, że percepcyjne jednostki języka reprezentowane przez czasownik *czuć* są trójargumentowe. Ponadto stara się ustalić ekwiwalenty tych jednostek w języku angielskim i francuskim, uznając je również za trójargumentowe. Natalia Żochowska analizuje ograniczenia w zakresie łączliwości semantycznej przysłówka *mimowolnie* (w porównaniu z *mimo woli* i *odruchowo*) z czasownikami i uzasadnia hipotezę, że przysłówek ten presuponuje pojęcie ciała agensa i dlatego też, w opozycji do *mimo woli*, współwystępuje tylko z predykatami fizycznymi. Anna Bulińska, aplikując do badań semantyczno-leksykalnych teorię jednostek języka Andrzeja Bogusławskiego, wyodrębnia trzy homonimiczne jednomiejscowe jednostki o postaci *góra*, jedną zeromiejscową jednostkę o kształcie *góra*, a także osobną jednostkę o postaci *góry*.

Simona Kranjc i Andreja Žele charakteryzują zmiany w leksyce i gramatyce słoweńskiego języka literackiego pod wpływem licznych jego odmian socjolektalnych. W tym celu Autorki przedstawiają analizę nowego słownictwa (ostatnich dwóch dekad), przede wszystkich zapożyczeń i neologizmów, w świetle materiałów korpusowych języka słoweńskiego, reprezentujących różne rodzaje dyskursów. Jacek Perlin i Agnieszka Mielczarek omawiają relację między kategorią gramatyczną rodzaju a kategorią płci w języku polskim (na tle innych języków europejskich) i wyrażają m.in. opinię, że kategoria płci jest kategorią zaimka osobowego, a jej wykładniki ujawniają się

w czasownikach i orzecznikach, „stanowiąc przykład morfemów nie na swoim miejscu”.

Joanna Kamper-Warejko analizuje nazwy roślin występujące w drugim wydaniu polskiego tłumaczenia poradnika Piotra Krescencjusza (z 1571 roku) i omawia ich losy w historii języka polskiego, przedstawiając mechanizmy zmian, jakie dokonywały się w nominacji roślin. Artykuł zawiera przegląd nazw (wraz z ich etymologią) o przedpolskiej genezie, powstałych i zapożyczonych na gruncie polszczyzny oraz nazw okazjonalnych. Lucyna Agnieszka Jankowiak w wyniku analizy nazw chorób w *Słowniku terminologii lekarskiej polskiej* (1881) – z punktu widzenia udziału w nim zapożyczeń – uzasadnia tezę, że autorzy tego słownika preferują leksykę rodzimą. Wśród nielicznych terminów zapożyczonych dominują latynizmy i galicyzmy.

Trzy artykuły dotyczą problematyki fonologicznej i fonetycznej. Janina Mołczanow i Richard Wiese omawiają współczesne teorie rytmu odnoszące się do języków naturalnych, dzieląc języki na trzy grupy – z rytmem opartym na przycisku, sylabiczne i morowe. Autorzy zwracają uwagę na istotną rolę rytmu w procesie przetwarzania języka i uzasadniają potrzebę włączenia badań nad rytmem do analizy fonologicznej. Marek Ruszkowski bada – na podstawie *Narodowego Korpusu Języka Polskiego*, metodami statystycznymi – wpływ eufonii na wybór jednej z dwóch wariantywnych (zgodnych z normą języka polskiego) form fleksyjnych. Robert Skoczek przedstawia badania prowadzone w Instytucie Mowoznawstwa i Fonetyki na Uniwersytecie Marcina Lutra w Halle nad kodyfikacją wymowy nazw własnych, m.in. polskich, w niemczyźnie ponadregionalnej, na tle współczesnych koncepcji badań z zakresu mowoznawstwa (*Sprechwissenschaft*), zwłaszcza dotyczących poprawności fonetycznej.

Artykuł Adama Pawłowskiego, dotyczący historii polityki językowej w Polsce, jest poświęcony piśmiennictwu renesansowego humanisty, związanego m.in. z Toruniem, Jana Rybińskiego (1560–1621), a w szczególności jego mowie *De linguarum in genere tum Polonicae seorsim praestantia et utilitate oratio* (1589), stanowiącej apologię języka polskiego. Autor omawia dorobek twórczy Jana Rybińskiego w kontekście przemian cywilizacyjnych, zwłaszcza kulturowych, w Polsce i Europie XVI wieku.

Tom zamyka artykuł z pogranicza lingwistyki i nauki o literaturze. Magdalena Makowska omawia sposoby wykorzystywania środków językowych (zwłaszcza leksykalnych, ale także porównań i metafor) w tekście literackim,

służących kształtowaniu doznań odbiorcy, na przykładzie powieści Patricka Süskinda *Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders*, koncentrując uwagę na tytule i podtytule utworu, ich funkcji metajęzykowej i relacji do jego zawartości treściowej.

Szanownym Państwu Recenzentom wydawniczym uprzejmie dziękuję za wnikliwą ocenę artykułów i uwagi krytyczne.

*

Dnia 18 marca 2015 roku zmarł w Pradze w wieku 95 lat Profesor **František Daneš**, bohemista, slawista, teoretyk języka, jeden z najwybitniejszych językoznawców czeskich, uczony o światowej renomie, uczeń i wierny kontynuator klasycznej szkoły praskiego strukturalizmu. Znakomite prace Františka Daneša z zakresu semantyki, składni, teorii tekstu, prozodii, fonologii, leksykografii, socjolingwistyki, stylistyki i językoznawstwa ogólnego stanowią trwałą wkład do rozwoju językoznawstwa drugiej połowy XX wieku. Wywarły znaczący wpływ na badania wielu językoznawców polskich, slawistów i teoretyków języka. Żegnamy z żalem i smutkiem wielkiego uczonego i szlachetnego człowieka, niezwyklej skromności.

Maciej Grochowski